

Склонност към риск и индивидуален стил на игра при боксьори

Евтим Лефтеров, Васил Димитров, Михаил Георгиев

In the present report we have examined one of the most important factors in achieving victory in boxing. This is the tendency to take hazardous action while in the ring, which, depending on the time or the situation, and sometimes upon chance can facilitate or hamper the achievement of the goal - victory.

Key words: *willingness to take risk, individual style of play, boxing.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Думите които си повтаря почти всеки състезател преди да се качи на ринга обикновено са : „Победата над всичко - победа или нищо ,победа на всяка цена „.За да се постигне това много често се предприемат рисково действия , които са опасни и хазартни и поставят много тънка граница между победата и загубата [1].

Понятието „риск ” (risiko) има латински произход и означава опасност, несигурност и решение, чиито резултат е неизвестен. Той често се свързва с възможност за настъпване на вреда, неуспех или загуба, като това негово значение определя негативната му страна. От друга страна възможността за получаване на печалба от предприемане на рисково действие е свързана с неговата позитивна страна. Рискът е неизбежен по своя характер и засяга всички аспекти на социалния и икономическия живот. Той съществува, независимо от това дали е осъзнато или не неговото наличие или отсъствие, отчитан ли е или игнориран.

Рискът винаги е свързан с елементи на опасност за индивида и/или за неговата дейност. Дейността в опасни ситуации поражда повишена психическа напрегнатост пред заплахата от неблагоприятни фактори и последици [4].

Благодарение на склонността към поемане на риск човек може да спечели, да победи противника или да се справи успешно в трудни ситуации. Но безотговорното поемане на риск често води до загуба: рискувайки, човек може да загуби всичко. Склонността към риск, както личностна черта в различни сфери се проявява по различни начини. Едни и същи хора избират различни нива на риск в зависимост от обстоятелствата и условията [3].

В съвременните психологически теории доминира представата, че определени черти на личността играят детерминираща роля при възприемането и привлекателността на риска за различните хора. Склонността към риск не е самоцел, а само средство за постигане на успех. Но ефективността на дейността и постигането на целите не зависи само от смелостта и способността за поемане на рискове. Много други устойчиви личностни и ситуативни фактори също определят ефективността на всяка дейност [4].

Макар и да се разглежда като устойчива личностна характеристика склонността към риск не е постоянна величина. Поемането на риск е различно в различните социални ситуации. До голяма степен е свързано с актуалните потребности и мотиви, със субективната значимост и вероятността за тяхното удовлетворяване [5].

В спортната дейност ресурсите са ограничени - три първи места и без поемането на риск - обмислен и разумен, а понякога или неразумен - успехът е немислим.

Допускаме, че склонността към поемане на риск се свързва и характеризира индивидуалния стил на поведение и дейност, респективно индивидуалния стил на игра на боксьори.а и със спортния стаж на боксьора. Допускаме,че по-опитните състезатели рискуват по рядко.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Настоящото изследване е насочено към разкриване на склонността към

поемане на риск при боксьори и връзката □ с техния индивидуален стил на игра.

В изследването са включени 18 спортисти по бокс от отбора на Национална спортна академия. Това са студенти от 1-3 курс НСА специалност бокс със спортен стаж между 4-7 години , възраст 18 - 23 години и брой проведени мача 27 - 49. Всички са печелили медали от първенствата за юноши ,младежи и мъже.Основа за техния подбор е индивидуалният им стил на игра.На база експертното мнение на треньорите в НСА.

Индивидуалният стил на игра се определя от физическите и психическите особености на състезателите, и от вижданията на личния им треньор за най-успешния за всеки един от тях стил на игра. Стилете на игра не са строго обособени, но в диапазона пасивен - активен се извеждат 3 основни стила: активно настъпателен, активно отбранителен и комбинативен. В настоящето изследване са включени по шест състезатели, разделени в три групи характеризиращи се със съответните стилове на игра.

Активно настъпателния стил се характеризира, с постоянен стремеж на практикуващите го, да скъсявај дистанцията и да влизат в остра размяна на удари. При успешна реализация, натрупват точков актив, могат да откажат противника или да го нокаутират. Но често се случва и те самите да получат тежки удари и да изпаднат в нокадаунд или нокаут.

Характерно за активно отбранителния стил е много добрата защита .Състезателите от този стил съвсем съзнателно предизвикват противниците си към активни, агресивни действия, при които успешно се защитават и контраатакуват с един или повече удари.Комбинативните състезатели владеят добре и активно настъпателния и активно отбранителния стил на игра, като успешно ги прилагат според конкретния противник и ситуация на ринга.

Утвърдена и най-често използвана методика за изследване на индивидуалните различия при поемане на рисково поведение е предложената от Zuckerman скала - Sensation-Seeking Scale - SSS-V. Това е стандартен самооценъчен въпросник, конструиран в четири субскали: търсене на вълнение и приключение; търсене на нов опит/познание; преодоляване на нов опит/показание; преодоляване на забрани; нетърпимост към скуката.

Но като всеки самооценъчен въпросник SSS-V има своите недостатъци и често резултатите, получавани чрез него се подлагат на съмнение.

В настоящето изследване склонността към поемане на риск е изследвана чрез обективен метод, базиран на концепцията на Atkinson за поемане на риск. Методиката (RISIKO - Risk Choise) е компютъризирана програма, част от комплекса програми за психологически изследвания - SCHUHFRIED.

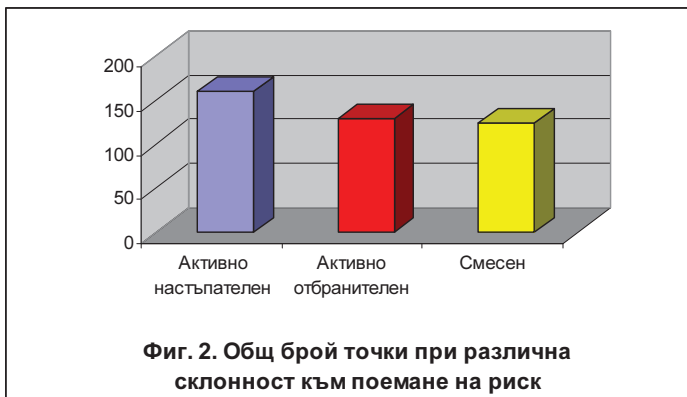
Начин на работа. Зелено топче се движи върху екрана на монитор. Изследваното лице, чрез джойстик, трябва да „държи” топчето в кръг. Колкото повече топчето остава в кръга, толкова по-голям брой точки получава изследваното лице. Но също така общият брой точки се увеличава спрямо размера на кръга. Колкото по-малък е кръгът, толкова повече точки се кумулират. Изследваното лице само решава с какъв размер на кръга да работи. И именно в това решение се отразява склонността към поемане на риск.

Показателите, които се регистрират от програмата са:

- желание за поемане на риск;
- общ брой точки;
- производителност;
- стандартна девиация на размера на кръга.

Резултати от изследването

Резултатите от вариационния анализ разкриват различна степен на изразеност на склонността към поемане на риск и общия резултат. В групата спортисти с активно настъпателен стил на игра стойностите са най-високи (M=12; M=160). При спортистите с активно отбранителен стойностите са съответно - M=8; M=130, а при спортистите с комплексен стил на игра - M=6; M=124 (фиг. 1, 2).

Установените особености на склонността към поемане на риск и индивидуалния стил на игра при боксьори дават основание да се приеме, че между тях съществуват определени взаимовръзки.

Резултатите показват, че с най-голяма склонност към поемане на риск са състезателите от първа група /активно настъпателен стил/.

Смятаме, че тази склонност се обуславя от няколко фактора: темперамент, психическа устойчивост, антропометрични дадености.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящото изследване може да даде добри насоки за разкриване на някои особености свързани с оценка на риска и продуктивността, както при трениращите бокс така и при други спортове.

Препоръчваме да се разшири изследването и с други бойни спортове и да съпоставим получените резултати. За по-категорични изводи и заключения са

необходими допълнителни изследвания с по-голям брой изследвани спортисти и преди всичко с отчитане на тяхното поведение, начин на игра и резултатност по време на състезание.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Георгиев.М.Лефтеров.Е.-Агресивно реагиране и индивидуален стил при боксьори.Спорт общество образование Т.6.С.401-404.НСА

[2] Лефтеров.Е., В.И.лиев. Практически методи за концентрация на вниманието в бокса. Пети международен научен конгрес. Спорт, стрес, адаптация. Спорт и наука. Извънреден брой, 2010.417-420.

[3] Лефтеров. Е., Илиев.В., С.Константинидис- Изследване на готовност за поемане на риск на състезатели по бокс. „Спорт, сигурност, здраве" 2011.83-87.

[4] Русинова, В. (1992) Изследване на психичното състояние в ситуация на промяна, Българско списание по психология, 2, с.21-28.

[5] Roberti, J. (2004) A review of behavioral and biological correlates of sensation seeking, Journal of Research in Personality, 38 (3), 256-279.

[6] Zuckerman, M. (1985) Sensation seeking, mania, and monoamines, Neuropsychobiology, 13, 121-128.

За контакти:

доц Евтим Лефтеров д-р Национална спортна академия, катедра ректорат Тежка атлетика, бокс, фехтовка и спорт за всички ,офис№415,НСА Студентски град-ректорат С., 1700 - effo_l@abv.bg, Гл.ас.Васил Димитров д-р Национална спортна академия, Мениджмънт и история на спорта -,офис№311,НСА Студентски град -ректорат С., 1700 vasil331@abv.bg, Доц.Михаил Георгиев д-р- Национална спортна академия, катедра Психология, педагогика и социология офис№431 НСА Студентски град -ректорат СОФИЯ 1700 - miger@abv.bg

Докладът е рецензиран.